

Buldog francuski – część I.

Historia rasy i popularność

Monika Piętoń, Wiesława Młodawska

**Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie,
Katedra Rozrodu, Anatomii i Genomiki Zwierząt**

Buldog francuski należy do jednej z najbardziej popularnych ras psów w Polsce. To idealny pies do towarzyszenia, lubi dzieci, jest odważny, zabawny, ale i zaborczy. To rasa stwarzająca jednak wiele różnorodnych problemów zarówno hodowcom, jak i właścicielom prywatnym. Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie czytelnikowi historii rasy, charakterystykę sylwetki i popularności buldoga francuskiego. Artykuł jest wprowadzeniem do części drugiej, w której przedstawiono opinie hodowców oraz właścicieli prywatnych na temat zdrowia i pielęgnacji buldoga francuskiego, poruszono również aspekty związane z rozrodem psów tej rasy.

Pochodzenie i historia rasy

Kwestia pochodzenia buldoga francuskiego przysporzyła wielu sporów w świecie kynologii, a sama historia rasy jest zawiła i niejasna. Francuzi twierdzili, iż buldog francuski to ich rasa rodzima, Brytyjczycy przypisywali sobie zasługi jej wytworzenia ze względu na „domieszkę” krwi buldoga angielskiego, nie wyklucza się również hiszpańskich dogów jako przodków rasy [6, 12]. Według Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (ang. Fédération Cynologique Internationale; FCI), buldog francuski jak wszystkie dogowate prawdopodobnie wywodzi się z Epiru i Cesarstwa Rzymskiego, jest krewnym buldoga angielskiego, wymarłych już średniowiecznych Alauntów, mastifa i małych odmian francuskich dogowatych (ang. small-type mastiff of France) [4]. Pojawiają się również teorie sięgające prekolumbijskiego Peru, uważa się, że zdobiąca eksponat archeologiczny sylwetka psa (tzw. chinchabuldog), a szczególnie jego głowa, przypomina zarysem buldoga francuskiego [6, 8]. Prawdopodobna wydaje się również teoria oparta na etymologii słowa „bulldog”. W języku angielskim „bull” – oznacza byk, „dog” – pies, czyli psa używanego do walk z bykami i dzikimi zwierzętami, „igrzyskami” rozgrywanymi na arenach średniowiecznej i nowożytnej Anglii (od XIII do XVIII w.). Istnieją przekazy, że w czasach starożytnych Brytania była głównym dostawcą psów bojowych do Cesarstwa Rzymskiego. Do Brytanii, psy mieli sprowadzić kupcy fenicyjcy w VI wieku p.n.e. [13]. Z racji, iż były to nieetyczne

„rozrywki”, w pierwszej połowie XIX w. (dokładnie w 1835 roku) zostały zakazane ustawą parlamentarną. Buldogi, jako psy bojowe stały się bezużyteczne, zaczęto je więc krzyżować z innymi rasami, celem uzyskania psa o małych rozmiarach i rozwinięcia cech szlacheckich [1, 2, 7, 11, 13]. Wraz z wybuchem Rewolucji Francuskiej, wielu angielskich pracowników przemysłu włókienniczego, koronkarzy wyruszyło w poszukiwaniu nowej pracy, w taki oto sposób buldog trafił do Francji. W nowej ojczyźnie, mały przybysz początkowo był towarzyszem proletariatu, mieszkańców paryskich przedmieść i nędzarzy. Następnie zaczęto go krzyżować z różnymi rasami w kierunku otrzymania psa przydatnego do tępienia gryzoni (szczurów) [2, 6, 7, 11]. W niedługim czasie, buldogi podbiły serca elit i arystokracji, trafiły na salony, nazwano je „Bouledogue Francais”. Były „rozchwytywane” przez inteligencję, damy, twórców literatury i sztuki, a samo ich posiadanie było symbolem zamożności [2, 3, 7]. Popularność rasy szybko rosła, w 1880 roku w Paryżu powołano Klub Buldoga Francuskiego, kilka lat później (1887 rok) miała miejsce pierwsza wystawowa prezentacja buldoga francuskiego, w 1898 roku rasa została ostatecznie uznana, ustalono wzorzec i przyjęto oficjalną nazwę „Buldog francuski” [4, 6].

Pierwsze wzmianki o buldogach francuskich w Polsce pochodzą prawdopodobnie z lat międzywojennych; importowano je z Francji, Austrii i Niemiec [16]. Dokładny opis (ówczesny „wzorzec”) rasy można znaleźć w książce Maurycego Trybalskiego z 1928 roku [15]. Buldogi francuskie zaczęły pojawiać się na pierwszych wystawach i pokazach psów rasowych organizowanych w tym okresie w Polsce (lata 1924-1925) [16]. Ważnym momentem historii rasy w Polsce było utworzenie w 1937 roku Klubu Buldoga Francuskiego, siedzibą Klubu była Warszawa, a pierwszym prezesem został pan inż. Sylwester Stachewicz, importer, hodowca i wystawca psów tej rasy [5]; urokiem psa zachwycała się szlachta, ludzie wykształceni i bogaci. Wybuch drugiej wojny światowej przyniósł chaos i zamęt, również w świecie kynologii polskiej. W czasach powojennych, rasa zaczęła się stopniowo odradzać głównie za sprawą działalności państwa Weberów i inż. Zdzisława Lubowickiego (hodowla „Varsovia”), a kolebką hodowli stała się Warszawa. W kolejnych latach liczba psów tej rasy stopniowo wzrastała, zaczęły pojawiać się na Śląsku, także w Krakowie. W połowie lat 70. „palmę pierwszeństwa” przejął Wrocław, z główną hodowlą „100 Pociągów” pana Adama Chabika, w latach 1994-1997 uznaną za Najlepszą Hodowlę Buldoga Francuskiego. W 1998 roku, na Wystawie Klubowej w Opolu, tytuł ten zdobyła warszawska hodowla „Dracyn” pani Krystyny Zbrozińskiej-Sobczak [6].

Popularność

Buldog francuski jako rasa stosunkowo młoda cieszy się dużą popularnością, o czym świadczy wzrost liczby zarejestrowanych psów tej rasy obserwowany od

początku XXI wieku na terenie Wielkiej Brytanii. W latach 2002-2013, brytyjski Klub Kynologiczny (ang. *Kenel Club*) odnotował przyrost o ponad 2 708% liczby nowo zarejestrowanych buldogów francuskich (z 247 do 6690 osobników/rok). W kolejnych latach zainteresowanie buldogami francuskimi nadal wzrastało, nabywali je również celebryci. W 2018 roku, buldog francuski został uznany za najbardziej popularną („topową”) rasę psa w Wielkiej Brytanii, tym samym wyprzedził labradora retrievera utrzymującego ten tytuł przez prawie trzy dekady. Organizacja zaznaczyła również, iż dane dotyczące psów zarejestrowanych, stanowią zaledwie 3/10 populacji buldoga francuskiego, duże ich grono pochodzi z nielegalnie prowadzonych/niezarejestrowanych hodowli i ma nieudokumentowane pochodzenie [19].

W Polsce oficjalne raporty z rejestracji buldogów francuskich zaczęły pojawiać się stosunkowo niedawno, od 2009 roku [18]. Jak wynika z danych przedstawionych w sprawozdaniach hodowlanych Związku Kynologicznego w Polsce (ZKwP), w ciągu ostatnich 12 lat liczba zarejestrowanych buldogów francuskich zwiększyła się prawie trzykrotnie, co potwierdza ogromną popularność rasy również w Polsce (rys. 1). Warto jednak zaznaczyć, iż pierwsze wpisy psów tej rasy w Polskiej Księdze Rodowodowej pochodzą z lat międzywojennych, a pierwszym zarejestrowanym buldogiem francuskim był „COTILLON SANS PAREIL” (wpisany pod poz. C. – II – 3, na podstawie austriackiego rodowodu). Drugi z kolei, pies „CHYMMI” (wpisany pod poz. Pol. Ks. Rodow. P.R.C. – II – 5), na wystawie w Warszawie w 1925 roku zdobył srebrny medal; CHYMMI urodził się w 1922 roku, pochodził z hodowli rodzimej (warszawskiej) po rodzicach importowanych z Francji. Dane kolejnych buldogów francuskich wpisanych do Polskiej Księgi Rodowodowej w latach międzywojennych dostępne są w publikacji z 1935 roku [16].

Materiały i metody

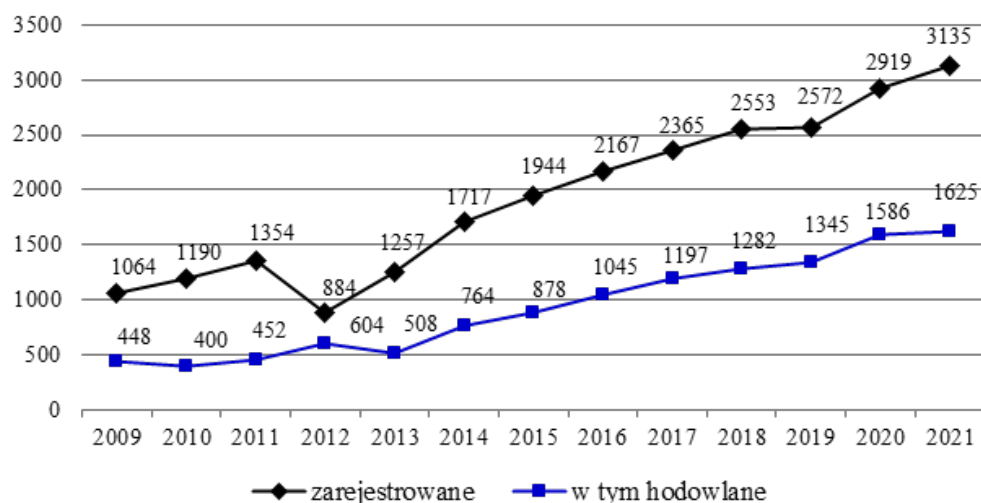
Główną metodą badań stanowiły anonimowe ankiety, jedna skierowana do hodowców buldoga francuskiego zarejestrowanych w ZKwP, druga do właścicieli prywatnych utrzymujących psy tej rasy. Obie ankiety zawierały łącznie 50 pytań, dotyczących miejsca zamieszkania hodowców i właścicieli prywatnych, czasu prowadzenia hodowli, liczby i płci utrzymywanych zwierząt, pielęgnacji, warunków utrzymania, sposobów żywienia, stosowanych suplementów diety, witamin oraz głównych problemów zdrowotnych rasy (na przykład problemów z oczami, uszami, problemów dermatologicznych, dolegliwości w obrębie jamy ustnej i nosowej, problemów z kręgosłupem, kostno-stawowych, oddechowych, trudności w żywieniu, alergii pokarmowych, biegunek, problemów z wydolnością serca). W ankiecie zamieszczono pytania związane ze sposobem zapłodnienia (krycie/inseminacja), rodzajem użytego nasienia (świeże/słodzone/mrożone), a także dotyczące problemów w rozrodzie suk (m.in.: niepłodność, ciąża urojona, ronienia, problemy okołoporodowe, słaby instynkt macierzyński, trudności z odchowem szczeniąt, czy infekcje w obrębie dróg rodnych). Kwestionariusze pozwoliły pozyskać informacje dotyczące populacji buldoga francuskiego w Polsce. Łącznie otrzymano 467 formularzy zwrotnych w tym 61 od hodowców i 406 od osób, które utrzymywały psa/psy pochodzące z hodowli zarejestrowanej w ZKwP. Uzyskane dane przedstawiono w formie tabel, wykresów i omówiono.

Wyniki i ich omówienie

Rozmieszczenie hodowli buldoga francuskiego oraz okres ich działalności w Polsce

Z informacji uzyskanych z ankiet wynika, iż najwięcej hodowli buldoga francuskiego (8-9) znajduje się w województwach mazowieckim, śląskim i łódzkim (tab. 1).

Nieco mniej (5-6) jest ich na terenie województw – pomorskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, małopolskiego i zachodniopomorskiego. Również w 3 z tych województw (mazowieckie, śląskie i wielkopolskie), najwięcej osób zadeklarowało posiadanie przynajmniej jednego psa tej rasy. Nieliczne hodowle (1-2) lub ich brak odnotowano w pozostałych ośmiu województwach. Według informacji uzyskanych od hodowców buldoga francuskiego szacuje się, że na terenie naszego kraju działa około 110-150 hodowli psów tej rasy [infor-

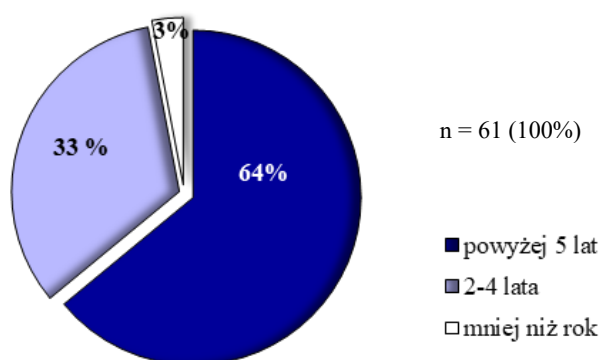
Rys 1. Liczba zarejestrowanych buldogów francuskich w latach 2009-2021 w Polsce (opracowanie własne na podstawie „Sprawozdań hodowlanych” ZKwP) [18]

macja własna]. Jednak niedostateczne informacje oraz częściowy brak oficjalnych rejestrów na stronie ZKwP uniemożliwiają określenie faktycznej liczby hodowli buldoga francuskiego funkcjonujących na terenie Polski. Jak udało się ustalić, najwięcej respondentów prowadzi hodowlę ponad 5 lat (rys. 2). Niski odsetek w grupie hodowców „poniżej roku” potwierdza, że hodowle prowadzi głównie osoby z długoletnim stażem, niewiele jest nowych tego typu działalności.

W rozmowach z prywatnymi właścicielami powielana się teoria, iż głowa buldoga francuskiego przypomina rysami dziecięcą główkę. Wiele opinii podkreślało, że to właśnie wygląd przemawia za popularnością tej rasy.

Tabela 1
Rozmieszczenie hodowli buldoga francuskiego w Polsce

Województwo	Liczba odpowiedzi (%)	
	Hodowcy (n=61)	Właściciele (n=406)
Mazowieckie	9 (14,8)	56 (13,8)
Śląskie	9 (14,8)	54 (13,3)
Łódzkie	8 (13,1)	30 (7,4)
Pomorskie	6 (9,8)	31 (7,6)
Wielkopolskie	6 (9,8)	45 (11,1)
Dolnośląskie	5 (8,2)	24 (5,9)
Małopolskie	5 (8,2)	39 (9,6)
Zachodniopomorskie	5 (8,2)	23 (5,7)
Kujawsko-pomorskie	2 (3,3)	30 (7,4)
Lubuskie	2 (3,3)	8 (2,0)
Podlaskie	2 (3,3)	13 (3,2)
Lubelskie	1 (1,6)	15 (3,7)
Opolskie	1 (1,6)	6 (1,5)
Świętokrzyskie	-	5 (1,2)
Warmińsko-mazurskie	-	17 (4,2)
Podkarpackie	-	10 (2,5)

Rys. 2. Okres prowadzenia hodowli buldoga francuskiego (odsetek odpowiedzi)

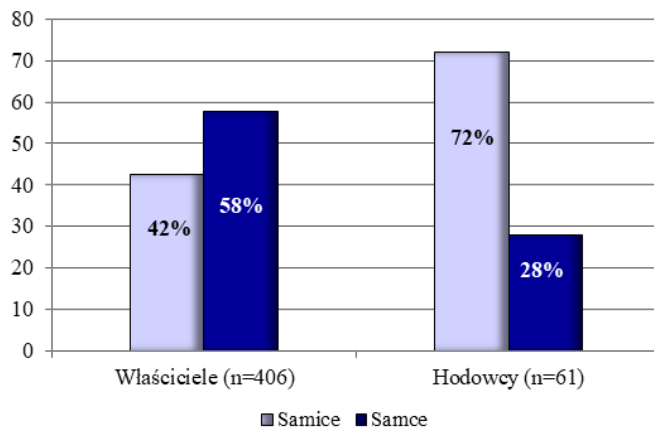
Packer i wsp. [9] próbowali zgłębić, czym kierują się właściciele, wybierając psa popularnej rasy z brachycefalią (krótka czaszka), przeprowadzono ankiety wśród posiadaczy i porównano je. Powodem przemawiającym za wyborem psa z krótką czaszką był w głównej mierze wygląd, kolejno wielkość zwierzęcia oraz to, że rasa jest towarzyska i przyjazna dzieciom. Posiadacze ras „krótkoczaszkowych” nie zważali na problemy zdrowotne wynikające z anatomicznej budowy czaszki psa, przy dokonanym wyborze [9].

Popularność rasy ma również wady. Ze względu na bardzo duży popyt, liczba niezarejestrowanych hodowli niebezpiecznie się zwiększyła, a nielegalna sprzedaż szczeniąt rasowych prowadzona jest obecnie na skalę międzynarodową. Taka sytuacja miała miejsce w 2021 roku, kiedy drogą lotniczą próbowano przemyć 500 szczeniąt buldoga francuskiego z Ukrainy do Toronto, około 38 osobników nie przeżyło lotu [20]. Głośną sprawą był również nielegalny przemyt psów w typie buldoga francuskiego do Szwecji, w którym śmierć poniosło 16 szczeniąt [21]. Ten „intratny biznes” nasilił się szczególnie w czasach pandemii, przemycane są szczenięta różnych ras, głównie jamniki, buldogi francuskie i angielskie. Odnotowano, iż spośród wszystkich szczeniąt przemyconych do Wielkiej Brytanii w ubiegłym roku, aż 12% pochodziło z Polski, podobny odsetek (10%) z Rumunii, nieco większy (16%) z Węgier [22]. Należy podkreślić, iż zgodnie z Ustawą z dnia 10 marca 2022 roku (Dz.U. z 2022 r. poz. 572; Art. 10a. 1, ust. 2 i 6), w Polsce: *Zabrania się rozmnażania psów i kotów w celach handlowych; Zakaz ten nie dotyczy hodowli zwierząt zarejestrowanych w ogólnokrajowych organizacjach społecznych, których statutowym celem jest działalność związana z hodowlą rasowych psów i kotów*; a zgodnie z Art. 10b (ust.2) w/w Ustawy: *Zabrania się nabywania psów i kotów poza miejscami ich chowu lub hodowli* [23].

Warto zaznaczyć, iż jedno z pierwszych pytań skierowanych do właścicieli prywatnych dotyczyło pochodzenia utrzymywanego/ych buldogów francuskich. Łącznie otrzymano 657 odpowiedzi zwrotnych: 406 (61,8%) respondentów zgłosiło posiadanie psa (psów) pochodzącego z hodowli zarejestrowanej w ZKwP, 137 (20,9%) miało zwierzę pochodzące z hodowli niezarejestrowanej (tzw. pseudohodowli), 53 (8,1%) z adopcji, a 61 (9,3%) właściciele zaznaczyło odpowiedź „inne”, bez określenia pochodzenia utrzymywanego zwierzęcia. Z racji, że niniejsze opracowanie dotyczy tylko zwierząt rasowych, w analizach uwzględniono tylko te ankiety (n = 406), które obejmowały buldogi francuskie o udokumentowanym pochodzeniu. Zwierzęta pochodzące z „pseudohodowli”, nie posiadają rodowodu, mogą być nierasowymi mieszańcami, mogą również wykazywać wady czy zachowania niewłaściwe dla zwierząt rasowych, nie zostały więc ujęte w prezentowanych badaniach.

Analiza populacji buldoga francuskiego pochodzących z hodowli oraz utrzymywanych przez właścicieli prywatnych

Na podstawie przeprowadzonych badań, ustalono liczbę i płeć buldogów francuskich pochodzących z hodowli oraz tych utrzymywanych przez osoby prywatne. Z badań wynika, iż w hodowli dominowały suki, szacuje się, że samic jest ponad 2,5 razy więcej niż samców (rys. 3). Natomiast prywatni właściciele chętniej wybierali osobniki męskie. Odnosząc się do Regulaminu Hodowli Psów Rasowych, opracowanego przez ZKwP przepisy mówią jasno, iż hodowca to członek Związku: *posiadający jedną lub więcej suk hodowlanych* [10]. Dysponowanie tylko i wyłącznie samcem reproduktorem nie warunkuje zatem bycia hodowcą, lecz zwykłym jego „posiadaczem”, to samica „nadaje” miano „hodowca”. Na podstawie informacji uzyskanych z ankiet wykazano, że każdy z hodowców utrzymywał co najmniej jedną sukę. Rekordową liczbę stanowiło 14 dorosłych samic zgłoszonych w jednej z hodowli. Odnotowano, iż 40 z 61 hodowców posiadało co najmniej jednego psa, pozostali (21) utrzymywali wyłącznie suki. Największą liczbę samców w obrębie jednej hodowli stanowiło 5 osobników. W przypadku samców nie istnieją ograniczenia wieku w kontekście użytkowania w rozrodzie. Samiec jest zdolny do rozrodu przez długi okres życia, może tym samym pozostawiać po sobie liczne potomstwo. Górna granica wieku użytkowania, której podlegają suki hodowlane to 8 lat [10]. Można wnioskować, że od 1 suk hodowca jest w stanie uzyskać maksymalnie 3-4 mioty, zanim jej uprawnienia utracą ważność. Warto wspomnieć, iż przy utrzymaniu w hodowli kilku osobników obu płci, często w okresie, gdy suki wykazują objawy rujowe (tzw. cieczkę), samce

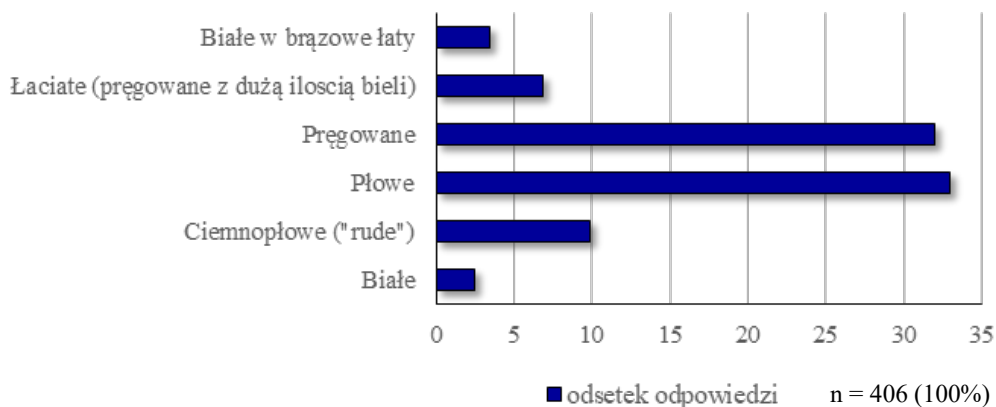
Rys. 3. Udział procentowy samic i samców w populacji buldoga francuskiego

są bardziej agresywne, rywalizują o względy samicy [informacja własna]. Być może jest to ważny aspekt, który decyduje o liczbie utrzymywanych samic i samców. Ogólna liczba buldogów francuskich pochodzących z hodowli (odnotowana w ankietach) wyniosła 352 osobniki.

Jak już wspomniano, właściciele prywatni chętniej wybierali psy niż suki. Odnotowano, iż siedmiu właścicieli utrzymywało po 2 suki, a maksymalna ich liczba zgłoszona przez jednego z właścicieli wynosiła 6. W odniesieniu do psów, czterech właścicieli podało, iż posiada 2 samce, kolejnych sześciu, że utrzymuje parę – sukę i psa. W następstwie tego wnioskowano, iż większe grono właścicieli utrzymuje tylko jednego buldoga francuskiego. Wybuchowy charakter samców powoduje częste agresje w stosunku do siebie. W przypadku chęci nabycia więk-

Fot. 1. Buldogi francuskie, umaszczenie: (A) przegowane oraz (B) przegowane z dużą ilością białej, popularnie zwane „laciąty”; suka VERVEINE Belle et la Bete, zdobywczyni II miejsca na Międzynarodowej Wystawie Psów Rasowych niemieckiego Klubu IKFB, Erfurt 2014 (Fot. M. Michałowska)

Rys. 4. Popularność umaszczeń buldogów francuskich utrzymywanych przez właścicieli prywatnych

szej liczby osobników poleca się duet samica i samiec bądź kilka samic [14].

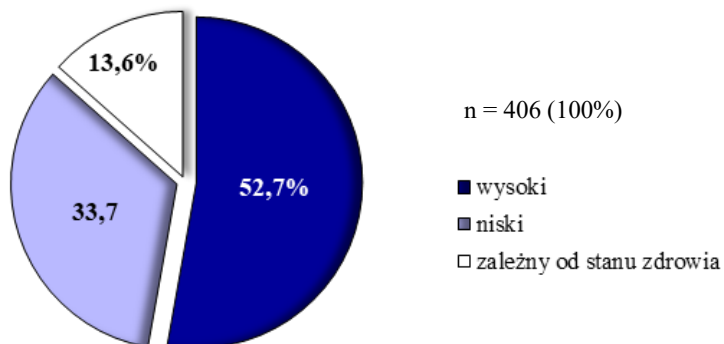
Na pytanie o umaszczenie utrzymywanego buldoga francuskiego, respondenci (właściciele prywatni) najczęściej wymieniali płowe i pręgowane, w następnej kolejności rude (ciemnopłowe) oraz łaciate, czyli pręgowane z dużą ilością bieli (fot. 1A, 1B; rys. 4). Najmniej osób deklarowało posiadanie osobnika całkowicie białego. Według obowiązującego wzorca rasy, osobniki całkowicie białe, z czarnym nosem i czarną oprawą oczu są dopuszczalne, jednak niepożądane, ze względu na możliwość wystąpienia głuchoty [4]. Nieliczni respondenci wymieniali również umaszczenie białe w brązowe łaty (takie umaszczenie nie jest uwzględnione we wzorcu rasy), można jednak przypuszczać, iż mogły to być osobniki płowe z dużą ilością bieli, a powyższy opis wynika z nieznamośći wzorca rasy. Międzynarodowa Federacja Kynologiczna (ang. *Fédération Cynologique Internationale*; FCI), uznaje umaszczenie płowe i pręgowane bez znaczeń, ewentualnie z małą ilością bieli oraz umaszczenie płowe i pręgowane z umiarkowaną lub dużą ilością bieli, biel ma być rozmieszczona równomiernie na całym ciele; dopuszczalna jest również obecność nielicznych plam pigmentu na skórze. FCI nie uznaje innych szat ani odstępstw od podanych norm. Dokładny wzorec rasy (wraz z wadami, w tym dyskwalifikującymi) jest dostępny w publikacji FCI z 2015 roku [4], a także w polskiej wersji językowej na stronie ZKwP [17].

Koszt utrzymania buldoga francuskiego

Właścicielom buldoga francuskiego zadano pytanie, dotyczące kosztów utrzymania psa. Z uzyskanych informacji wynika, iż istnieją rozbieżności w tej kwestii. Połowa ankietowanych (53%) uważa, że buldog jest kosztowny w utrzymaniu (rys. 5), niektórzy porównują zwierzę do „chodzącej skarbon-

ki, z której nie da się wyjąć pieniędzy”. Utrzymanie buldoga wiąże się z corocznym kompleksem badań, indywidualnie dobraną karmą, jej suplementacją, wizytami kontrolnymi. Koszty miesięczne utrzymania buldoga jak podają właściciele, wahają się pomiędzy 250 zł (bez leczenia), 600-800 zł, w niektórych przypadkach nawet 1000-1500 zł. Koszt zakupu szczenięcia buldoga francuskiego pochodzącego z hodowli zarejestrowanej w ZKwP mieści się w przedziale 3 500-5 000 zł. Około 14% właścicieli twierdziło, iż koszty utrzymania buldoga zależą od jego stanu zdrowia, gdy pies zachoruje wymaga większego nakładu finansowego. Kilkoro właścicieli zaznaczyło, iż na początku, gdy szczenię trafia do domu, wymaga większych wydatków finansowych (szczepienia, legowiska, zabawki, wizyty weterynaryjne, przysmaki), warto zaznaczyć, że dotyczy to psów każdej rasy. Grupa właścicieli deklarująca, że buldog francuski nie jest drogi w utrzymaniu, stanowiła 34% ankietowanych. Część z nich twierdziła, iż kwestie finansowe nie odgrywają roli, gdy kocha się swojego pupila – pies to kolejny członek rodziny, na którego utrzymanie trzeba ponieść wydatki, inni podkreślali wyłącznie koszty ponoszone na zakupienie karmy.

Podsumowując, z pewnością kwestia finansów związanych z utrzymaniem psów tej rasy jest mocno indywidualna. Niemniej jednak można stwierdzić, iż zdanie właścicieli na ten temat niewątpliwie zależy od ich stanu majątkowego oraz podatności pupila na choroby.

Rys. 5. Opinia właścicieli na temat kosztów utrzymania buldoga francuskiego (odsetek odpowiedzi)

Literatura: 1. **Anderson D.**, 2018 – The Complete Guide to French Bulldogs. LP Media Inc (google books). 2. **Coile C.D.** 2005 – French bulldogs: everything about purchase, care, nutrition, behavior, and training. Barron's, ss. 5-6, 32, 64. 3. **Dannel K.**, 2000 – The French Bulldog: An Owner's Guide to a Happy Healthy Pet. Howell Book House, California, ss. 15-16. 4. **French Bulldog (Bouledogue Francaise); FCI-Standard No 101, 14.05.2015/EN** <http://www.fci.be/en/nomenclature/FRENCH-BULLDOG-101.html> [dostęp 05.08.2022 r.]. 5. **Jakubowski Z.**, 1994 – Buldog francuski wczoraj i dziś. Grotoska o ludzkiej twarzy [w:] Pies Przyjaciel nr. 1/243 1994, ss. 23-24. 6. **Kuchlewski S.**, 1999 – Buldogi Francuskie. Wydaw. Egros, ss. 6-13. 7. **Lee M.**, 2000 – French Bulldog. TFH Publications, ss. 11-13. 8. **Neusüß S., Schoener L.T.**, 2018 – Chinese Crested, Viringo und Xoloitzcuintle: Die Hunde der Inka, Maya und Azteken. Books on Demand 58-59. 9. **Packer R. MA., Murphy D., Farnworth M.J.**, 2017 – Purchasing popular purebreds: investigating the influence of breed-type on the pre-purchase motivations and behaviour of dog owners. Universities Federation for Animal Welfare. Animal Welfare 2017, 26, 191-201. 10. **Regulamin Hodowli Psów Rasowych, Związek Kynologiczny w Polsce** [<https://www.zkwp.pl/regulaminy.php>]. 11. **Saben S.**, 2017 – French Bulldog The French Bulldog Bible: From French Bulldog Puppies for Sale, French Bulldog Breeders, French Bulldog Breeders, Mini French Bulldogs, Care, Health, Training, & More! DYM Worldwide Publishers. 12. **Speelman, S.R.**, 1926 – Breeds of dogs, Washington, D.C.: U.S. Dept. of Agriculture, 6-8 <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=uiug.30112019284121&view=1up&seq=10> 13. **SzczaWińska B.**, 1958 – „Buldog francuski” [W:] Pies 1, 5-7; 15. 14. **Tarułka J.**, 2010 – Brat łata [W:] Mój Pies 2, 221. 15. **Trybulski M.**, 1928 – Psy, rasy, hodowla, tresura i leczenie. Wydanie nr. 105-107 Encyklopedii Gospodar-

stwa Wiejskiego. Wyd. Księgarnia Rolnicza, Warszawa, 176-178. <https://polona.pl/item/psy-rasy-hodowla-tresura-i-leczenie,MjQ0MjI0MDQ/183/#item> 16. **Trybulski M.** [praca zbiorowa], 1935 – Pies rasowy i jego hodowla w Polsce, tom 1, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa. 17. **Związek Kynologiczny w Polsce; Buldog francuski, Wzorzec FCI nr 101** [<https://www.zkwp.pl/wzorcowe/101.pdf>]. 18. **Związek Kynologiczny w Polsce; Statystyki, Sprawozdania, Sprawozdania hodowlane** [<https://www.zkwp.pl/statystyki.php>] 19. <https://www.thekennelclub.org.uk/media-centre/2018/june/french-bulldogs-overtake-labradors-as-uks-most-popular-dog-breed/> [dostęp 05.08.2022r.]. 20. <https://www.washingtonpost.com/science/2020/06/24/plane-packed-with-hundreds-of-dogs-landed-canada-board-were-38-dead-puppies/> [dostęp 05.08.2022r.]. 21. <https://www.expressen.se/kvallsposten/krim/smugglade-hundar-okar-utan-mat-och-vatten/> [dostęp 05.08.2022r.]. 22. <https://tvn24.pl/polska/polska-jednym-z-liderow-przemytu-szczeniat-dowielkiej-brytanii-5087510> [dostęp 05.08.2022r.] 23. Ustawa z dnia 10 marca 2022 roku (Dz.U. z 2022 r. poz. 572). Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 3 marca 2022 roku, w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zwierząt. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000572/O/D20220572.pdf> [dostęp 01.12.2022].

Pytania zawarte w ankietach dostępne są do wglądu w Redakcji Przeglądu Hodowlanego

**Źródło finansowania: Subwencja dyscypliny Weterynaria, 020013-D016/2021 Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie.*

The French Bulldog – Part I: history and popularity of the breed

Summary

The French Bulldog is a relatively new and currently very popular breed, although it poses a wide variety of problems for both breeders and private owners. It is a perfect companion dog – child-friendly, cheerful, lively, and playful, but also possessive. The aim of this study was to describe the silhouette of the French bulldog and to discuss the history of the breed and its popularity, as well as the costs of keeping a dog of this breed. Part I is an introduction to Part II of the study, which presents the opinions of breeders and private owners on the health and care of the French Bulldog, and also discusses some aspects of the reproduction of dogs of this breed. The study was based mainly on information collected from anonymous questionnaires sent to French Bulldog breeders registered in the Polish Kennel Club and to private owners of dogs obtained from breeders registered in the Polish Kennel Club. The data are presented in the form of tables and graphs and discussed.

KEY WORDS: French Bulldog, origin, popularity, breed standard, maintenance